
Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Факультет іноземної філології
та соціальних комунікацій
Кафедра журналістики та філології

Ministry of Education of Ukraine
Sumy State University
Faculty of Foreign Philology
and Social Communications
Department of Journalism and Philology

XII

ЖУРНАЛІСТСЬКА ОСВІТА В УКРАЇНІ: СВІТОВІ ПРОФЕСІЙНІ СТАНДАРТИ

ДВАНАДЦЯТА МІЖНАРОДНА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ

JOURNALISM EDUCATION IN UKRAINE: WORLD-PROFESSIONAL STANDARDS

THE XIIth INTERNATIONAL
SCIENTIFIC CONFERENCE

Суми, 8–9 червня 2016
Sumy, 8–9 June 2016

цювати краще). На четвертому – проблема неналежного стану рекреаційних зон (місць відпочинку, пляжів, скверів та ін.). Про неї згадало 7%. Решта проблем, які разом склали 8%, – догляд / відстріл / стерилізація диких собак та котів, а також незадовільний сервіс у поліклініках, недофінансування шкіл та дитсадків, забудови на територіях, котрі можуть бути аварійними.

Порівнявши список проблем, визначених сумчанами як найважливіші в місті, з пунктами програми кандидата Олександра Лисенка, можна зауважити, що основні блоки проблем, які вважають найважливішими сумчани, відображені в програмі кандидата. За нашими підрахунками, відповідність програми побажанням виборців склала близько 82%. Однак низка важливих для сумчан питань (бездомні тварини, незаконні забудови в місті, плата за проїзд у маршрутних таксі тощо) все ж залишилася поза увагою. Можливо, відхилення виникли через те, що не всі проблеми міста кандидат та його команда вважали спроможним вирішити за час перебування на посадах.

Таким чином, виборчу програму О. Лисенка у цілому було створено відповідно до потреб сумських виборців. Можливо, це й стало одним із факторів, які забезпечили перемогу саме цього кандидата на останніх виборах.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Зотова З. Предвыборная программа – основной ресурс избирательной кампании / З. М. Зотова. – М., 2001. – 100 с.
2. Ильясов Ф. Политический маркетинг. Искусство и наука побеждать на выборах / Ф. Н. Ильясов. – М. : ИМА-пресс, 2000. – 200 с.
3. Ольшанский Д. Политический консалтинг / Д. В. Ольшанский, В. Ф. Пеньков. – СПб : Питер, 2005. – С. 448 с.
4. Програма кандидата Олександра Лисенка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.sumy.ua/index.php?do=cat&category=dostup-do-publchnoyi-nformacyitu>
5. Солопова О. Образ будущего в предвыборных программах политических партий [Електронний ресурс] / О. А. Солопова // Политическая лингвистика. – Вып. 1(24). – Екатеринбург, 2008. – С. 55–64. – Режим доступу : <http://www.philology.ru/linguistics2/solopova-08.htm>
6. Шведа Ю. Технологія виборчої кампанії. Основи електорального маркетингу та менеджменту / Ю. Шведа. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2013. – 340 с.
7. Guzzetta, S. The campaign manual: a definitive study of the modern political campaign process. 7th edition / S. J. Guzzetta. – Political publications, 2006. – 428 p.

МЕДІЙНІ ЯВИЩА У ГРЕЦЬКИХ КОЛОНІЯХ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ (ПІДРОЗДІЛ З НАВЧАЛЬНОГО ПОСІБНИКА «СТАРОДАВНІЙ СВІТ: ЗАРОДЖЕННЯ МЕДІЙНИХ ЯВИЩ», ЩО ГОТУЄТЬСЯ ДО ДРУКУ)

Ірина Жиленко,
к. ф. н., доцент, СумДУ

MEDIA PHENOMENON IN GREEK COLONIES ON UKRAINIAN TERRITORY (A PART OF THE TEXTBOOK «ANCIENT WORLD: GERM OF MEDIA PHENOMENON»)

Iryna Zhylenko,
associate professor, Sumy State University

Важко переоцінити роль греків, які принесли власну культуру на Кримський півострів. Потреба в їжі, у забезпеченні землею громадян, пошуки ринків збуту,

дешевої робочої сили викликали заснування колоній (грец. айпойкіїв) у Північному Причорномор'ї (грец. Понт) [3, с. 61].

Велику цікавість являє історія античних північно-причорноморських держав. Письмові й археологічні знахідки дозволяють говорити про дві значні за розмірами держави у районі Боспора Кіммерійського (найбільші міста Пантікапей, сучасна Керч, та Феодосія) і в районі Західного Криму – з основним центром Херсонес (Севастополь), де існували всі зазначені вище форми пражурналістики.

Боспор На Керченському й Таманському півостровах виникло більшість поселень еллінів із західного узбережжя Малої Азії (перш за все із іонійського міста Мілета) і островів Егейського моря. З часом деякі айпойкії виростають у міські центри. Водночас йшло формування невеликих держав-полісів. У VI ст. до н. е. засновані Пантікапей, Феодосія, Німфей. Ці міста, а також Фанагорія, Гермонасса, Кеши стають центрами самостійних держав-полісів. Період найбільшого економічного й культурного розвитку Боспору припадає на IV–III ст. до н. е., тоді й поживляється обмін інформацією [3, с. 80–83].

Центром Пантікапею, його акрополем (верхнім містом) із царським двором була вершина гори Мітрідат і найближчі до неї схили. Тут знаходилися храми і статуї Аполлона, Діоніса, Афродіти, Артеміди, Асклепія, будови святилища Деметри. Аполлон вважався покровителем колоністів, тому обов'язковою процедурою було запитування оракула Аполлона, кістяну пластину з пророцтвом якого, датовану VI ст. до н. е., знайдено при розкопках на о. Березань.

Деякі джерела стверджують, що в Пантікапеї народився [Геракл](#) – легендарний прабатько племен [теукрів](#) та [скіфів](#), перекази про якого мали велике значення.

Боспорців цікавили філософія, історія, образотворче мистецтво, поезія. У IV–III ст. до н. е. розповсюджували свої вчення філософи Діфіл, Смікр, Сфер. Перша історична праця на Північному Причорномор'ї створена невідомим автором на поч. III ст. до н. е.

На міській околиці збереглися величні поховальні склепи, особливе значення серед яких мають склепи Царського й Золотого курганів. Віршовані надгробні написи є свідченням розвитку початкових форм письмової пражурналістики.

Про Пантікапей у своїх працях згадували [Демосфен](#), [Діодор Сицилійський](#), [Страбон](#), [Птолемей](#), [Пліній Старший](#), [Стефан Візантійський](#).

У Пантікапеї існував театр, який вважають першим подібним закладом на теренах сучасної України. Театр як засіб комунікації був досить поширеним явищем. На сценах ставилися п'єси афінських драматургів, у першу чергу ті, сюжети яких мали відношення до Північного Понту, наприклад, «Скіфи» Софокла, «Іфігенія у Тавриді» Евріпіда.

Херсонес Вперше Херсонес як торгівельне місто згадується у периплі відомого [давньогрецького мандрівника](#), [письменника](#) й логографа [Скілака](#) (бл. 560–490 до н. е.) [3, с. 83–87; 5].

Перипл – жанр давньогрецької географічної літератури, буквально: «плавання навколо» – плавання навколо світу.

Вважалося, що колонія утворена у другій пол. V ст. до н. е. (422 р.) вихідцями із Гераклеї Понтійської – дорійського міста на південному узбережжі Чорного моря.

Період розквіту міста-держави – кінець IV – поч. III ст. до н. е., керували ним знатні й багаті громадяни. Один із написів називає їх «природними громадянами». Вищою владою, що вирішувала важливі питання, були рада і народне зібрання усіх вільних громадян чоловічої статі, які досягли повноліття. Члени ради називалися ейсімнетами (розважливими) [3, с. 65].

У перші роки існування Херсонесу в місті існувала посада царя (басилевса), що мала священний характер: цар був епонімом ([грец.](#) той, що дав ім'я), його іменем називався рік.

Пізніше посаду скасували, функції епоніма передали головному божеству Херсонеса, богині Діви, що мала назву «царююча». Виконавчу владу здійснювали різні колегії, серед яких важливу роль відігравали сімнамони, які відповідали за організацію громадських свят, нагородження, виготовлення декретів, постанов Ради і Народних зборів, а також виконували обов'язки глашатаїв і слідкували за висіканням відповідних текстів на кам'яних плитах [3, с. 65].

Центром Херсонесу були актополь і агора, прикрашені храмами та іншими сусільними спорудами. Херсонесіти вклонялися усім богам, але особливо почитали Діву (Парфенос), яку ототожнювали з Артемідою. Ця богиня-покровителька рятувала місто від варварських набігів та інших небезпек. Її храм знаходився у центрі міста, на її честь відбувалися свята, споруджувалися статуї.

З початку полісної чеканки і протягом усього IV ст. до н. е. на херсонеських монетах поряд з головою Діви чеканилися атрибути Геракла, представлені зображенням бика й палиці, запозичені з монетної чеканки Гераклеї Понтійської.

Населення було обізнане з літературою того часу, зокрема з ліричною й епічною поезією. Поети часто виступали перед громадянами полісу, особливо важливими ставали їхні виступи перед битвами для підняття бойового духу громадян.

Серед письмових пам'яток пражурналістики – епіграфіка, графіті, тексти присяги, численні написи тощо. Епіграфічні пам'ятки, тобто написи, стали цінним історичним джерелом, документом художньо-естетичного і морального змісту.

Колекція епіграфій Херсонесу нараховує бл. 600 пам'яток. Найбільшу їх кількість дали розкопки Імператорської Археологічної комісії, що проводилися в Херсонесі щорічно з 1888-го до 1915 року. Керівник розкопок [К.К. Косцюшко-Валюжинич](#) створив невеликий музей із лапідарієм (лат. lapis – камінь) – експозицією зразків старовинної писемності, в якому зібрав архітектурні та будівельні фрагменти, а також написи античної епохи та середньовіччя. Написи вміщують тексти державних законів, декретів, угод тощо. Знайдено багато кістяних паличок для письма – стилів [4].

На сьогодні керченський лапідарій налічує понад 2200 одиниць зберігання, представлених скульптурою, архітектурними деталями, культовими предметами, численними надгробними й епіграфічними пам'ятниками.

Значна частина надмогильних пам'ятників – стели, скульптури, статуї – вміщують сцени із життя скіфів. Шедеврами світового рівня вважають золотий гребінь із кургана Солохи, на якому зображена сцена бою між вершником і двома пішими воїнами, ваза із кургану Куль-Оба, на якій зображені сцени із пригод скіфських воїнів.

Є відомості про існування прозової літератури. Так, біля витоків історичної прози Херсонесу стояв Сіріск (III ст. до н. е.), якого вважають першим істориком, що жив на теренах сучасної України. Він описав історію свого народу, але, на жаль, ці роботи до нас не дійшли. Єдине джерело, що свідчить про діяльність Сіріска, – мармуровий декрет, що датується III ст. до н. е. Історик описав «появу Діви», стосунки Херсонеса з [Боспором](#) та з іншими сусідніми містами. За свої заслуги Сіріск під час святкування [Діонісій](#) відзначений золотим вінком, а постанову про це виставлено на подвір'ї храму Діви. Збереглися три фрагменти плити з білого мармуру, прикрашені зверху фронтоном із зображенням лаврового вінка. Ось текст декрету на честь Сіріска:

«Гераклід, син Парменонта, запропонував: оскільки Сіріск син Геракліда, появу Діви працююто описав, прочитав і про відносини з царями Боспора розповів, і колишні дружні відносини з містами дослідив відповідно гідності народу, – то для того, щоб він отримав належне вшанування, нехай ухвалить рада і народ похвалити його за це, і сімнамонам увінчати його золотим вінком на Діонісія, на 21 день...» [2].

Історики припускають, що Сіріск публічно читав свій твір у [Херсонеському театрі](#), спорудженому в III ст. до н. е.

Інша пам'ятка – присяга громадян Херсонесу (кінець IV – поч. III ст. до н. е.) – проголошувала обов'язок жителів стояти на охороні демократичного ладу держави: «Я буду мати єдину думку про спасіння і свободу держави і не зраджу Херсонесу, Керкінітіди, Прекрасної гавані та інших укріплених пунктів...»; «Я буду служити народові й радити йому найліпше і найбільш справедливе для держави і громадян»; «Я буду охороняти для народу «Састер» (значення цього слова точно невідомо) і не буду розголошувати нічого із сокровенного ні елліну, ні варвару, що могло б нанести шкоду державі...» [3, с. 87].

Завдяки тексту присяги ми розуміємо, що існувала спроба державного перевороту, але виявилася невдалою, і громадяни поліса відстояли свої права.

Відоме графіті з тестом «Діодоре, нехай пожере тебе вогонь», на думку науковців, є магічним заклинанням, якого, ймовірно, напередодні суду підкинута позивачем під двері своєму опонентові.

Велику популярність мали театри, будівлі яких виникли ще в елліністичний період і проіснували до IV ст. Відомо, що театр Херсонесу вмщував близько 3 тис. глядачів. У римський період він перебудовується й використовується для гладіаторських боїв.

Значного розвитку досягла музична культура. Населення радо відвідувало виступи прибулих музикантів. Існує свідчення історика: «У 80-х роках IV ст. до н. е. під час війни Пантікапея з Феодосією один із навархів Гераклеї Понтійської, котра допомогла Феодосії, родосець Мемнон, щоб підрахувати кількість населення Пантікепею, послав у місто видатного кифариста, вважаючи, що усі жителі зберуться на його виступ у театр» [3, с.88–90].

Ольвія Найважливіша грецька колонія Ольвія (щаслива) заснована вихідцями з [Мілету](#) в **647–646 до н. е.** Знаходилася в Нижньому Побужжі, у дельті рік [Бугу](#) та [Дніпра](#) на південь від Миколаєва і села Парутино Очаківського району.

Політичним та економічним центром було однойменне місто, залишки якого розташовані поблизу [Миколаївської області](#). Період розквіту Ольвії – III ст. до н. е.

У центрі гористої частини Ольвії була [агора](#), на ній – семикімнатний громадський будинок для культових обрядів і купецьких зібрань, стіни якого були вкриті розфарбованою штукатуркою. Навколо агори містилися будинки державних установ, гімнасій, [театр](#) та іподром. З півночі до агори примикав [теменос](#) (священне місце), де стояли храми, святилища, вівтарі, жертovníки.

Письмова пражурналістика Ольвії також представлена різноманітними написами. На честь важливих послуг, зроблених громадянами-добродіями міста, уряд ставив мармурові плити з посвятами, які висікали інерді й на надгробкових стелах. Серед відомих посвят – панегірик-[епітафія](#) Клеомброту, що нині зберігається в [Ермітажі](#):

«Клеомброт, син Пантакла, присвятив (оборонну) вежу Гераклу і народу (Ольвії). Геракл, тобі і народу привсятив Клеомброт цю вежу на березі річки, дивну на вигляд, захисницю всіх громадян на час війни, перевершивши славу предків. За цю послугу батьківщина нагороджує довічною пошаною нащадків Пантакла».

Вчені нарахували понад 100 написів-посвят, які належать до I–III ст. Одна з перших, що знайдена 1983 р., вмщує напис на плиті з білого мармуру: «В добрий час. Ахіллу Понтарху архонти на чолі з Зорсаном Нікератовим вдруге: Путрей Абнаков, Сатир Кунхаков, Каллістрат Гераклідов (?), Тінаобон Діонов (посвятили) вдячне приношення». У кінці III ст. до н. е. місто підкорили скіфські царі, тож їх зображення карбують на монетах того періоду.

В Ольвії знайдений мармуровий декрет на честь багатого торговця Проточена, який надав гроші на побудову нових фортечних мурів навколо міста, аби захистити місто від варварської навали. Місто у V ст. до н. е. відвідав Геродот, який зробив перший опис історії, географії та звичаїв народів, що в ті часи населяли Україну. Підставою для такого припущення є розповідь про скіфського царя Скіла, який мав власний палац в Ольвії.

Видатний письменник та філософ першої пол. III ст. до н. е. Біон Борисфеніт (Борисфенський) походив із найнижчих верств населення: син вільновідпущеного раба. Збанкрутівши, батько не мав чим сплатити податки, тож ізнов продав себе і свою сім'ю у рабство. Приємна зовнішність Біона спричинилася до того, що його купив немолодий ритор, який заповідав юнакові все своє майно. Але Біон спалив усі писання того ритора й поїхав до Афін, де отримав гарну філософську освіту. Найбільший вплив на нього мало вчення кініків [1]. Замість морального ригоризму (лат. *rigor* – твердість, строгість) та політичного радикалізму перших кініків Біон радив «ставити вітрила за вітром». Він вважав долю чимсь на зразок драматурга: одному вона дає головну роль, іншому – другорядну, одному – роль царя, іншому – волоцюги-жебрака тощо. Тому, перебуваючи на других ролях, не прагни грати героїв, бо зробиш незугарний вчинок:

«Ти вмієш добре наказувати, я – підпорядковуватися. Ти добре виховуєш багатьох, а я – самого лише оцього хлопчиська. Ти багатий та щедрий, натомість я сміливо беру в тебе, не принижуючись, не плазуючи, не скаржачись на свою долю».

Біон вів життя мандрівного проповідника й звертався зі своїми промовами до моряків, гетер, рабів, ремісників. Збереглося чимало його гострих та дотепних висловів. Філософська спадщина його вважається не особливо цікавою, натомість літературний стиль високо цінувався і його сучасниками, і його дослідниками. Біон зарекомендував себе як самобутній автор. Він широко використовував пародії (постійно пристосовував перевернуті цитати з Гомера та з класиків грецької драматургії для своїх полемічних потреб), жартівливі неологізми, фольклорні образи та прийоми, просторічні й навіть лайливі вирази. За висловом знаменитого александрійського вченого Ератосфена, «Біон першим вдягнув філософію у строкату сукню гетери». Біон Борисфенський вважається створювачем діатриби.

Діатриба (грец. *diatribe* – бесіда) – започаткований кініками популярний усний виклад етичних настанов; нещадна, сувора, різка критика.

Жанр діатриби отримав назву з однойменного твору Біона, в якому той висміював людську глупоту, вихваляв бідність і філософію; нападав на музикантів, геометрів, астрологів; заперечував богів, значимість молитв. Діатриба у Біона Борисфенського – це щось посереднє між доповіддю та діалогом, популярна проповідь на актуальну моральну тему з інтонаціями невимушеності, елементами імпровізації, але за уявною недбалістю тут криються жорсткі прийоми традиційної риторики, тільки в незвичних, «простолюдних» шатах. Певною мірою діатриба зародилася раніше, ще в промовах «класиків» кінізму Антисфена та Діогена Синопського, але саме Біон, а потім і його послідовник Телет Мегарський істотно вдосконалили цей жанр. Впливу Біонової діатриби зазнали Горацій, який захоплювався його мистецтвом «сміючись, казати правду», Сенека, Плутарх, християнські проповідники – апостол Павло, Іван Золотоустий, Августин та інші.

Таким чином, грецькі поселення у Криму – Боспор, Херсонес, Ольвія – відігравали важливу роль у формуванні медійних явищ стародавнього світу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Бион, философ // Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона : в 86 т. (82 т. и 4 доп.). – СПб., 1890–1907.
2. Декрет в честь историка Сирика [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.chersonesos.org/?p=museum_coll_ep4
3. Дюличев В. П. Рассказы по истории Крыма / В. П. Дюличев. – Симферополь : ИД «Квадринал», 2005. – 320 с.
4. К.К.Косцюшко-Валюжинич и его отчеты Императорской Археологической Комиссии [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.kostsyushko.chersonesos.org/>
5. Скилак Кариандский [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.chersonesos.org/?p=history_sour1

МАС-МЕДІА У СОЦІОКОМУНІКАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ СУМЩИНИ 30-Х РР. ХХ СТ.: ІДЕОЛОГІЧНО-ПРОПАГАНДИСТСЬКИЙ АСПЕКТ

Інна Сипченко,

к. н. із соц. комунік., СумДУ

Дар'я Кириченко,

студентка 3 курсу СумДУ, ЖТ-31

У статті схарактеризовано структурні особливості районної преси як механізму ідеологічного впливу на маси в умовах колективізації. Описано тематичну модель районної газети 1930-х рр.

Ключові слова: радянська преса, колективізація, цензура, ідеологічна маніпуляція, ворог народу.

MEDIA IN A SOCIAL COMMUNICATION SPASCE OF SUMY REGION IN 30'S. XX CENTURY, IDEOLOGICAL-PROPAGANDISTIC ASPECT

Inna Sypchenko,

associate professor, Sumy State University

Dar'ya Kyrychenko,

3rd year student, ЖТ- 31

The article explores the structural features of the region press as mechanism of ideological influence on the masses in terms of collectivization. The work describes the thematic regional newspaper's model in 30's.

Keywords: Soviet press, collectivization, censorship, ideological manipulation, enemy of the people.

Кінець 20-х та 30-і рр. ХХ ст. століття стали непростю добою в історії української журналістики. У цей час завершується остаточне формування преси, зокрема її пірамідальної, вертикальної партійно-адміністративної структури [4].

Розгалужена система багатонаціональної преси характеризується чіткою вертикаллю партійних газет – центральних, республіканських, обласних, районних, газет тих громадських і політичних організацій, що були створені при партійних органах (профспілки, комсомол, жіночі організації, спілки письменників, художників, музикантів та інших представників культури і мистецтва), нарешті, відомчих газет та газет, адресованих конкретним соціальним прошаркам (у 30-і рр. це були, перш за все, селянські газети) [див.: 2, с.1 35 і далі].